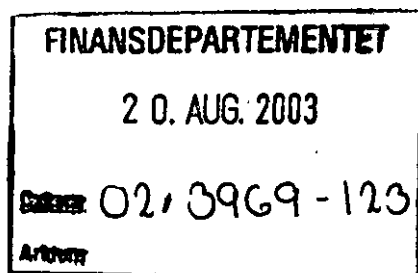

UNIVERSITETET I OSLO

Finansdepartementet
Att. Knut Thonstad
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

SENTER FOR UTVIKLING OG MILJØ

Postboks 1116, Blindern
0317 Oslo

Sognsveien 68, 2. et.

Telefon: 22 85 89 00
Telefaks: 22 85 89 20

Blindern: 18 august 2003

HØRING AV SKISSE TIL HANDLINGSPLAN FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING – NASJONAL AGENDA 21

Vi viser til brev av 20.6.03, med invitasjon til åpen høring av skisse til handlingsplan for bærekraftig utvikling – Nasjonal Agenda 21.

Skissen omtaler generelle trender og utviklingstrekk av både miljø- og fattigdomsutfordringer. Det er positivt og i tråd med internasjonale retningslinjer. Koblingen mellom miljø- og fattigdomsutfordringene er imidlertid gjennomgående svak. Vi hadde forventet at Regjeringen benyttet anledningen til å konkretisere forslaget i Regjeringens handlingsplan for bekjempelse av fattigdom i sør mot 2015 om ”..å sikre en best mulig konsistens mellom utviklingspolitikken og andre politikkområder”. Dette konkretiseres som ett av de fire formålene for planen på side 17:

”Framheve hvordan sider ved Norges og andre industrilands politikk som ikke primært er rettet mot utviklingsland likevel virker inn på utviklings- og fattigdomsbekjempelse i disse landene og sørge for å unngå at norsk politikk bidrar til forværring av fattige lands situasjon”.

Den sosiale dimensjonen av bærekraftsbegrepet bør løftes opp på samme nivå som miljø. Dette er ikke enkelt. Modellgrunnlaget er dårlig. Som det eneste gjenværende universitetsbaserte senter for utvikling og miljø, har vi god kunnskap om både de faglige og politiske barriererene. Mål om bedre samarbeid mellom forskning, næringsliv og forvaltning, mellom ulike vitenskapsgrener og mellom fattige og rike land må følges opp med bevilgninger som gjør slikt samarbeid så attraktivt at det tiltrekker seg de beste kreftene.

Forskningsrådets nasjonal konferanse fra mars 2002, Fattigdom, utvikling og miljø, fastslo at:

”Sammenhengen mellom fattigdom og miljø er mer sammensatt enn tidligere antatt, og det er sterkere empiriske belegg for å hevde at miljøproblemer er med på å skape eller forsterke fattigdom heller enn omvendt.”

Hindringer til å forbedre situasjonen er til en stor grad politiske og sosiale. For å sitere Verdensbankens World Development Report 2003 Sustainable Development in a Dynamic World (side ix):

"The 1992 World Development Report identified many policies to deal with environmental problems but it underestimated the capacity of institutions to implement even policies that seemed on the surface to be win-win options. The failure to implement them is most often due to the social and political problems associated with distributing costs and benefits within and between groups and generations."

Regjeringens mål om å bidra til økt kunnskap i samfunnet om viktige globale og nasjonale utviklingstrekk av betydning for bærekraftig utvikling og om at ulike aktører klargjør og styrker sin rolle i arbeidet med bærekraftig utvikling, er viktige og grunnleggende forutsetninger for å lykkes i dette arbeidet. Den makroanalysen som legges fram i skissen er imidlertid ikke alltid godt egnet som grunnlag for de vanskelige veivalg som vil måtte følge av en konkretisering. En samlet presentasjon av analyse, mål og tiltak vil gjøre dokumentet lettere tilgjengelig og mer anvendelig som styringsdokument for både offentlige og private aktører.

Generelle påstander bør unngås, da de lett skaper et fordreid bilde av situasjonen, se for eksempel side 44: "Økonomisk vekst er avgjørende for fattigdomsreduksjon" og side 45: "Ernæringsssituasjonen i verden har bedret seg kraftig de siste tiårene". Økonomisk vekst er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for fattigdomsreduksjon og de fleste land i Afrika sør for Sahara og Sør Asia opplever en forverring av ernæringsssituasjon. Det at flere land -- bl.a. Ethiopia, Sudan, Malawi og Bangladesh -- forblir stadig sårbare overfor hungersnød er bevis nok om at ernæringsssituasjonen er kritisk i mange uland. I denne sammenheng vil vi påpeke at nyere forskning, spesielt arbeid til Nobelpris vinneren Amartya Sen, viser at tilgang til tilstrekkelig mengder mat og kvaliteten av matinntak er vel så viktig for ernæringsssituasjonen som nasjonale og regionale produksjonsøkninger.

God politisk forankring er avgjørende for å dreie Norsk utvikling i en mer bærekraftig retning. Forslaget om å nedsette et utvalg for å utvikle indikatorer, for bedre å kunne måle utviklingen, er viktig i denne sammenheng. Det bør imidlertid skilles klart mellom revisjon av de politiske og administrative virkemidler og endringer i "bærekrafttilstanden". For nærmere utdyping av skissen som styringsdokument, skissens konkretiseringsgrad, forholdet mellom forskjellige styringsdokumenter, og forholdet mellom utfordringer og handling i skissen, vises til ProSus Arbeidsnotat nr 1/03.

Skissen er klart svakest når det gjelder konkretisering av tiltak og ansvar. Flere nye mål og tiltak bør foreslås der hvor utviklingen er usikker eller negativ. Dersom dette ikke er mulig innen statsbudsjettet for 2004 skal legges fram, bør handlingsplanen vise til konkrete prosesser og timeplaner for forbedring av denne delen.

Erkjennelsen av at både fattigdoms- og miljøutfordringene må løses for å sikre en bærekraftig utvikling og at bistand ikke er et tilstrekkelig virkemiddel for å bekjempe fattigdommen i Sør (og Øst), bør følges opp med forslag til konkrete tiltak i den endelige handlingsplanen. For å bistå i dette arbeidet, har vi vedlagt noen forslag til endringer i skissen.

Med vennlig hilsen

Bente Herstad

Direktør

Vedlegg. Forslag til tiltak for bedre integrasjon mellom utvikling og miljø
i Nasjonal handlingsplan for Agenda 21.

Forslag til tiltak for bedre integrasjon mellom utvikling og miljø i Nasjonal handlingsplan for Agenda 21.

Kap. 1.4 Handlingsprinsipper og virkemidler for bærekraftig utvikling

Forskning og utvikling, side 16:

Etablere bi/trilateralt forskningssamarbeid med fokus på koblingen mellom fattigdom og miljø som tar fatt i ulikheter i holdninger til utvikling og miljø såvel som ulikheter i styresett befolkningssammensetning og naturmiljø. Dette er ikke mulig å realisere innen gjeldende økonomiske rammer for norsk miljø- og utviklingsforskning, jf 1.5.6 nedenfor.

Økonomiske virkemidler, side 17:

Sikre at omsettelige utslippskvoter og andre globale miljøtiltak ikke medfører økte belastninger for fattige og marginale befolkningsgrupper.

Offentlige innkjøp, side 17:

Integrerer fattigdomsperspektivet i "Grønn stat"

Konsekvensutredninger, side 18:

Innføre krav om analyse av effekt av tiltak på fattige og marginale grupper – i rike og fattige land.

Tilrettelegging og informasjon, side 18.

Integrere fattigdomsperspektivet i miljøinformasjonsretten.

Kap. 1.5 Politikk for bærekraftig utvikling

For nærmere utredning av styringssystemer, se ProSus Arbeidsnotat 1/03. Nedenfor følger kun enkelte utvalgte eksempler på hvordan miljø og utvikling kan integreres bedre i dette kapitlet.

1.5.1 Internasjonalt samarbeid for en bærekraftig utvikling og bekjempelse av fattigdom

Bidrag til bedre nasjonale rammebetingelser i utviklingslandene.

Integrere miljøperspektiver i fattigdomsstrategier

Norsk og internasjonal bistand.

Sikre koblingen mellom miljø og utvikling i gjennomføring av tusenårsmålene – slik det fremstår i skissen er miljøkomponenten overlatt til UNEP alene.

1.5.6 Bærekraftig økonomisk utvikling

Etablere en egen stor satsning for kobling mellom fattigdom og miljø som muliggjør kultur- og naturbasert forskningssamarbeid om bærekraftig utvikling i Norge og i land i Sør som er relevante ut fra et bærekraftperspektiv uten nødvendigvis å være bistandspartner, se forøvrig kommentar til Kap.1.4 over.

En av de undervurderte aspekter ver bærekraftig utvikling - som ytrer seg både i Rapporten til Kommisjonen for miljø og utvikling og i Agenda 21 – handler om kulturelt bestemte holdninger til miljø og utvikling. Kjernen av problemet ligger i et system som betrakter materielt forbruk som grunnlaget for sosial deltagelse, status og lykke; som ensidig ser på økosystemer som ressurser for menneskers bruk; som oppmuntrer folk til til å se sine egne rettigheter og ønsker framfor andres behov; og som neglisierer store deler av hva andre kulturer har forstått som viktig for menneskers helse, velvære, solidaritet og åndlig utvikling. Systemet er låst av sin egen suksess og sin egen interesse. En av de internasjonalt annerkejnede bidrag til miljødebatten har vært Arne Næss' miljøetikk, som har understreket rollen av holdningesendring både i miljøvern sammenheng og i utviklingsspørsmål. Det vil derfor være fordelaktig å investere både i forskning og undervisning som dreier seg om på hvilke måter felles kulturelle verdier – formidlet av vaner, litteratur, kunst media, etc - potensielt kan endre holdninger til miljøvern og utvikling i den globaliserte verden.

Kap. 1.6 Medvirkning og oppfølging

1.6.1 Næringslivets rolle

Integrere den sosiale dimensjon i miljøledelse – og hensynet til marginale gruppers rettigheter til miljø i CSR.

1.6.2 Lokalforvaltningens rolle og lokal Agenda 21.

Styrke ordningen mellom norske kommuner og kommuner i fattige land.

1.6.3 Miljøorganisasjonenes rolle

Solidaritetsgrupper med interesse/engasjement i miljøspørsmål inngår her – overskriften bør følgelig endres.

1.6.4 Miljøinformasjon og den enkeltes rolle

Fattigdomsperspektivet bør innarbeides i kapitlet.